

**INSPEKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA
WOJEWÓDZKI INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA**

**LUBELSKI URZĄD WOJEWÓDZKI
WYDZIAŁ OCHRONY ŚRODOWISKA I ROLNICTWA**

**URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO
WYDZIAŁ ROZWOJU WSI, OCHRONY ŚRODOWISKA I GEODEZJI**

**WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ
W LUBLINIE**

RAPORT

O STANIE ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W 2001 ROKU

**BIBLIOTEKA MONITORINGU ŚRODOWISKA
LUBLIN 2002**

Wydano ze środków

**Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
w Lublinie**

Opracowano przez zespół pracowników:

- Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Lublinie
- Wydziału Środowiska i Rolnictwa Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie
- Wydziału Rozwoju Wsi, Ochrony Środowiska i Geodezji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie
- Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Lublinie
- Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Lublinie
- Stacji Chemiczno - Rolniczej Oddział w Lublinie
- Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego

pod kierunkiem

- **Leszka Żelaznego**
Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Lublinie
- **Zdzisława Strycharza**
Dyrektora Wydziału Środowiska i Rolnictwa LUW w Lublinie
- **Wojciecha Piekarczyka**
Prezesa Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie

Redakcja

- Joanna Bańkowska-Królikowska
Z-ca Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Lublinie
- Anna Tracz - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie
- Elżbieta Pomorska - Wydział Środowiska i Rolnictwa LUW w Lublinie

Komputerowe opracowanie graficzne :

Przemysław Biernat, Teresa Farjan, Dorota Lachowicz, Irena Orzeł, Elżbieta Pomorska, Joanna Śluz,
Jan Trokielewicz

Zdjęcie na okładce

Roztocze - „Rezerwat nad Tanwią”

fot. Wiesław Lipiec

W opracowaniu wykorzystano materiały :

- Cementowni „Chełm” S.A. w Chełmie
- Cementowni „Rejowiec” S.A. w Rejowcu Fabrycznym
- Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Lublinie
- Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach
- Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie
- Zakładów Azotowych „Puławy” S.A.
- Zarządu Dróg Wojewódzkich w Lublinie
- Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Puławach

**Raport zamieszczony jest na stronie internetowej WIOŚ Lublin
pod adresem www.wios.lublin.pl**

Skład, druk i oprawa:
MULTIDRUK S.A.

ISBN 83-7217-157-2

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	5
Ogólna charakterystyka województwa lubelskiego	7
I. DZIAŁALNOŚĆ CZŁOWIEKA W ŚRODOWISKU	9
1. EMISJA ZANIECZYSZCZEŃ DO POWIETRZA	11
1.1. Podstawowe akty prawne i zakres kompetencji	11
1.2. Charakterystyka substancji wprowadzanych do powietrza	12
1.3. Emisja zanieczyszczeń do powietrza	12
1.4. Transgraniczny przepływ zanieczyszczeń	15
1.5. Realizacja zadań ochrony powietrza przez jednostki organizacyjne w 2001 r.	16
1.6. Wnioski	17
2. GOSPODARKA ŚCIEKOWA	17
2.1. Informacje ogólne	17
2.2. Ilość ścieków i ładunek zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych z terenu województwa	17
2.2.1. Ścieki komunalne z terenów miejskich	18
2.2.2. Ścieki komunalne z terenów wiejskich	18
2.2.3. Ścieki z zakładów przemysłowych	19
2.2.4. Inne źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych - ścieki deszczowe	20
3. ZAOPATRZENIE W WODĘ	21
3.1. Wody podziemne	21
3.1. Zaopatrzenie w wodę	21
3.2. Zaopatrzenie ludności w wodę do picia i na potrzeby gospodarcze	22
4. GOSPODARKA SUROWCAMI MINERALNYMI	25
4.1. Surowce podstawowe (energetyczne)	25
4.2. Surowce pospolite	26
4.3. Szkody górnicze	26
4.4. Rekultywacja terenów zdegradowanych działalnością górniczą	26
4.4.1. Wykorzystanie odpadów pogórniczych	26
4.4.2. Wykorzystanie odpadów paleniskowych	28
4.4.3. Inne formy rekultywacji	28
4.5. Wnioski	29
5. GOSPODARKA ODPADAMI	29
5.1. Odpady przemysłowe	29
5.2. Odpady komunalne	36
5.3. Likwidacja zanieczyszczeń środowiska produktami naftowymi	44
5.4. Likwidacja mogiłek	45
II. JAKOŚĆ PODSTAWOWYCH ELEMENTÓW ŚRODOWISKA	47
1. POWIETRZE	49
1.1. Program badań	49
1.2. Działania w kierunku dostosowania monitoringu jakości powietrza do wymagań UE	49
1.3. Kryteria jakości powietrza	52
1.4. Ocena stanu czystości powietrza	52
1.4.1. Zanieczyszczenia podstawowe	52
1.4.2. Zanieczyszczenia specyficzne	68
1.4.3. Obszary ochrony specjalnej	70
1.4.4. Wyniki pomiarów laboratorium mobilnym	70
1.5. Chemizm opadów atmosferycznych	71
1.6. Wpływ badanych zanieczyszczeń powietrza na zdrowie człowieka	72
2. WODY	75
2.1. Wody powierzchniowe płynące	75
2.1.1. Sieć hydrograficzna lubelszczyzny	75
2.1.2. Charakterystyka systemu monitoringu rzek	75
2.1.3. Kryteria oceny jakości rzek	76
2.1.4. Ogólna charakterystyka jakości wód płynących województwa lubelskiego	79
2.1.5. Jakość wody głównych rzek województwa lubelskiego badanych w 2001 roku	84
2.1.5.1. Zlewnia rzeki Wisły	84
2.1.5.2. Zlewnia rzeki Wieprz	90
2.1.5.3. Zlewnia rzeki Bug	98
2.1.6. Monitoring geochemiczny osadów rzecznych	105
2.2. Jeziora	114
2.2.1. Wstęp	114
2.2.2. Kryteria oceny wód jeziorowych	114
2.2.3. Ocena podatności na degradację	114
2.2.4. Charakterystyka stanu czystości badanych jezior	115
2.2.5. Podsumowanie	122
2.2.6. Internetowy atlas jezior Łęczyńsko-Włodawskich	123
2.3. Wody podziemne	124
2.3.1. Metodyka oceny	124

2.3.2. Sieć krajowa monitoringu wód podziemnych	126
2.3.3. Monitoring wód podziemnych wokół składowisk odpadów	126
2.3.4. Módlia	128
2.4. Stan sanitarny kąpielisk	130
3. HAŁAS	132
3.1. Wstęp	132
3.2. Kryteria oceny hałasu	132
3.3. Monitoring hałasu	134
3.3.1. Hałas komunikacyjny drogowy	134
3.3.1.1. Stan klimatu akustycznego na terenie miast	134
3.3.1.2. Stan klimatu akustycznego na terenach położonych przy drogach krajowych	145
3.3.1.3. Stan klimatu akustycznego na terenie uzdrowiska i ośrodków rekreacyjno - wypoczynkowych	148
3.3.1.4. Stan klimatu akustycznego w rejonach szpitali i domów opieki społecznej	148
3.3.2. Hałas kolejowy	149
3.3.3. Hałas przemysłowy	149
3.4. Podsumowanie.	150
3.4.1. Obowiązki w zakresie ochrony przeciwhałasowej w świetle ustawy Prawo Ochrony Środowiska	151
4. GLEBY	152
4.1. Jakość gleb	153
4.2. Gleby i rośliny uprawne lubelszczyzny	156
4.3. Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb	158
4.3.1. Kryteria oceny zanieczyszczeń gleb metalami ciężkimi	160
4.4. Zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi w sąsiedztwie tras komunikacyjnych	160
4.5. Zanieczyszczenia gleb w rejonie składowisk odpadów komunalnych	161
4.6. Degradacja gleb. Erozja gleb	162
5. PRZYRODA	165
5.1. Aktywna ochrona przyrody	165
5.2. Europejska Sieć Ekologiczna NATURA 2000	171
5.3. Gatunki inwazyjne w rzekach - zagrożenie dla lokalnej fauny	173
5.4. Leśnictwo w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa	173
III. DZIAŁALNOŚĆ WOJEWÓDZKIEGO INSPEKTORATU OCHRONY ŚRODOWISKA.	181
1. DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA	183
1.1. Zadania i kierunki działalności kontrolnej	183
1.2. Kontrole zakładów najbardziej uciążliwych w skali kraju	184
1.3. Statystyka działalności kontrolnej	185
1.4. Efekty działań proekologicznych podejmowanych przez kontrolowane zakłady	188
2. PRZECIWDZIAŁANIE NADZWYCZAJNYM ZAGROŻENIOM ŚRODOWISKA	190
2.1. Działania prewencyjne WIOŚ - kontrole potencjalnych sprawców poważnych awarii (nzś)	191
2.2. Kontrola mogilników	191
2.3. Występowanie w 2001 r. przypadków nzś w porównaniu do lat poprzednich.	192
2.4. Działania Inspekcji w zwalczaniu poważnych awarii (nzś) - przykłady	193
2.5. Nadzór nad usuwaniem skutków poważnych awarii (nzś)	193
3. DZIAŁALNOŚĆ LABORATORYJNA	194
3.1. Prezentacja struktury organizacyjnej	194
3.2. Stan wyposażenia pomiarowego i badawczego	194
3.3. Zakres prowadzonych badań	195
3.4. Specjalizacja poszczególnych laboratoriów WIOŚ Lublin	195
3.5. Metody procedury badawcze	195
3.6. Pobieranie i badanie próbek	195
3.7. Akredytacja laboratoriów	196
3.8. Główne kierunki działania	196
IV. WAŻNIEJSZE INWESTYCJE PROEKOLOGICZNE W WOJEWÓDZTWIE	197
V. OCHRONA PRZED POWODZIĄ	203
1. Przebieg i skutki powodzi w 2001 r. w dorzeczu Wisły	203
2. Działania podejmowane przez WIOŚ na terenach objętych powodzią	205
VI. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA	207
1. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA NA SZCZEBLU WOJEWODY LUBELSKIEGO	207
2. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA WIOŚ LUBLIN	209
VII. DZIAŁALNOŚĆ WOJEWÓDZKIEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W LUBLINIE	213
VIII. EDUKACJA EKOLOGICZNA	223
Wykaz przydatnych adresów internetowych	227
Spis map	227
Zawartość raportu	229
Summary	230
Резюме	231

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA

Województwo lubelskie zajmuje teren o powierzchni 25 115 km², co stanowi 8% powierzchni Polski. Pod względem obszaru zajmuje trzecie miejsce w kraju. Graniczy z Białorusią i Ukrainą od strony wschodniej oraz z województwami: podkarpackim, świętokrzyskim, mazowieckim i podlaskim. Długość granicy państwowej z Białorusią wynosi 164 km, z Ukrainą 230 km.

Położone jest od strony zachodniej w dorzeczu Wisły, od północy i wschodu w dorzeczu Bugu oraz od południa w dorzeczu Sanu i Tanwi.

Administracyjnie dzieli się na 24 powiaty (w tym 4 grodzkie) oraz 213 gmin. Liczba mieszkańców województwa wynosi ok. 2 232 tys., co stanowi 5,8% ludności Polski. W miastach mieszka 46,8% ludności. Gęstość zaludnienia wynosi 89 osób/km², przy średniej gęstości zaludnienia w kraju 124 osoby/km².

Ogólna powierzchnia lasów w województwie lubelskim wynosi 551 149 ha, co stanowi 6,1% powierzchni wszystkich lasów kraju. Lesistość województwa wynosi 21,9%, przy średniej lesistości kraju 28,1%.

Na terenie województwa eksploatowane są podstawowe surowce energetyczne: ropa naftowa, gaz ziemny i węgiel kamienny oraz kopaliny pospolite (surowce ilaste, torf, piaski różnoziarniste).

Obszar województwa, bardzo zróżnicowany fizjograficznie, położony jest na styku Europy Wschodniej i Europy Zachodniej, a także na granicy Pasa Wielkich Dolin Europejskich oraz Pasa Starzych Gór i Wyżyn Europy.

Charakteryzuje się bardzo dużą różnorodnością biologiczną i krajobrazową. Wiele obszarów zachowało wartości unikalne w skali Polski i Europy. Należą do nich:

- ekosystemy związane z dolinami dużych rzek: Wisły i Bugu,
- kompleksy jezioro – torfowiskowe, w tym przede wszystkim centralna część Pojezierza Łęczyńsko – Włodawskiego z Poleskim Parkiem Narodowym oraz zespół chełmskich torfowisk węglanowych,
- ekosystemy leśne, w tym m.in. lasy jodłowo – bukowo – sosnowe Roztocza Środkowego z Roztoczańskim Parkiem Narodowym, Puszcza Solska,
- bardzo bogate florystycznie ekosystemy stepowe, w tym pasmo wzgórz wapiennych okolic

Machnowa, wzgórza ostańcowe Pagórow Chełmskich, zbocza doliny Wisły, Bugu, Wieprza.

Na obszarze województwa istnieją dwa Parki Narodowe: Roztoczański i Poleski, 17 parków krajobrazowych, 17 obszarów chronionego krajobrazu, 83 rezerваты przyrody. Różnym formom ochrony przyrody podlega 17,6% powierzchni województwa. W kwietniu 2002r. został utworzony Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie”.

Na terenie województwa występuje wiele osobliwości florystycznych i faunistycznych. Wśród roślin na szczególną uwagę zasługują m.in. jedyne w Polsce stanowiska ciemiężycy czarnej, żmijowca czerwonego, dziurawca wytwornego, a wśród zwierząt - jedyne w Polsce stanowiska susła perełkowanego i smużki stepowej.

Województwo zasobne jest w dobre i bardzo dobre gleby, należące w większości do klas bonitacyjnych I-IV (76% użytków rolnych). W strukturze użytkowania ziemi największą powierzchnię zajmują użytki rolne które, wg danych WUS w Lublinie, stanowią 68,7% powierzchni ogólnej, grunty orne zajmują 53,8% powierzchni. Wysoki ich udział w strukturze użytkowania ziemi, świadczy o rolniczym charakterze województwa.

Najbardziej rozwiniętą gałęzią przemysłu jest przemysł rolno-spożywczy reprezentowany przez małe i średnie zakłady, na które przypada ponad 30% sprzedaży wyrobów i usług całego przemysłu województwa. Wynika to z istniejącego zaplecza surowców żywnościowych oraz niskiego poziomu zanieczyszczenia środowiska. Obok przemysłu rolno-spożywczego rozwinięty jest m.in. przemysł chemiczny, wydobywczy, materiałów budowlanych, maszynowy.

Ze względu na przygraniczne położenie województwo lubelskie pełni istotną rolę w obsłudze kontaktów ze Wschodem. Funkcjonują tutaj przejścia graniczne polsko-białoruskie (drogowe – Kukuryki, Terespol i Sławatycze oraz kolejowe – Terespol, z „suchym portem” przeładunkowym w Małaszewiczach) i polsko-ukraińskie (drogowe – Dorohusk, Zosin i Hrebenne, kolejowe – Dorohusk, Hrebenne i Hrubieszów) a także polsko-ukraiński punkt graniczny w Uśmierzu. Przez teren województwa przebiegają międzynarodowe szlaki komunikacyjne: A-2, S-17, S-82, S-19.

Podział administracyjny woj. lubelskiego

